

Stichting DUPAN
Bronland 12-D
Campus Universiteit Wageningen

Postbus 249
6700 AE Wageningen
info@dupan.nl

Verschijnt 4 x per jaar
Jaargang 15

Op 1 juni 2010 sloegen de verenigingen van de palingkwekers, -handelaren en -vissers de handen ineen om de paling in Nederland te helpen. Zij richtten de Stichting DUPAN op. In datzelfde jaar ontstond het Duurzaam Paling Fonds, in 2017 opgevolgd door het Europese Eel Stewardship Fund. DUPAN hanteerde van meet af aan het motto: samenwerken aan een duurzame palingsector. Daarover berichten we graag in het DUPAN-Journaal.

www.dupan.nl

PODD 2025: 10 extra locaties en sterke vangsten

In 2025 is het reguliere PODD-project uitgevoerd, met de vertrouwde locaties en met (mede)financiering van Vattenfall (de waterkrachtcentrales in Maurik en Alphen), met het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht (drie locaties in de omgeving van Weesp), met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (het gemaal Leemans bij Den Oever) en met Peter Kooistra (Markiezaatsmeer).

Daarnaast vindt er vanaf dit jaar PODD+ plaats op tien extra locaties. Het Ministerie van LNV en de Europese Unie stelden een totaalbudget van €700.000 beschikbaar om vier

jaar lang, jaarlijks op minimaal tien extra locaties, PODD-projecten uit te voeren. In dit uitbreidingsproject werken DUPAN en NetVISwerk samen. De locaties zijn geselecteerd op basis van de WMR-lijst (Wageningen Marine Research, 2024) met de belangrijkste migratieknelpunten voor schieraal.

Eind november waren nog niet alle projectresultaten binnen – maar hieronder volgt alvast een eerste indruk van de hoeveelheid schieraal die dit jaar over de dijk is gezet.

PODD op de vertrouwde locaties: een uitstekend seizoen

Sinds 2013 vindt PODD plaats bij de waterkrachtcentrale (WKC) Maurik en sinds 2014 ook bij de WKC in Alphen. Bij Maurik liet de hoeveelheid schieraal tussen 2013 en 2018 een geleidelijke stijging zien: van de 1.169 kilo die in 2013 over de dijk werd gezet tot 3.749 kilo in 2018. In 2019 nam de hoeveelheid onverwacht toe tot 6.541 kilo, waarna dit hoge niveau de jaren daarna min of meer stabiel bleef.

De laatste jaren is het project op de rivieren echter uitdagender geworden. Waar de debieten vroeger gedurende het grootste deel van de herfst redelijk constant waren, zijn er nu elk jaar forse pieken. Daardoor moeten de werkzaamheden één of meerdere keren worden onderbroken. Tijdens perioden waarin de fuiken uit het water moeten wordt er dus geen schieraal over de dijk gezet. Dat lijkt weliswaar ongunstig, maar waarschijnlijk niet voor de schieraal zelf: bij hoge debieten staan de stuwen open en is er geen migratieknelpunt meer. De schieraal kan dan veilig en met hoge snelheid passeren.

In 2025 moest het werk in oktober en november twee keer worden stilgelegd vanwege te sterke stroming. Toch is dit jaar in totaal 6.850 kilo schieraal over de dijk gezet. Daarmee is Maurik dit jaar opnieuw de locatie met de hoogste bijdrage voor PODD.

Bij de WKC in Alphen schommelen de jaarlijkse resultaten sterk, maar de langjarige trend was dalend. Na het laagste niveau tot dan toe in 2024 (747 kilo) laat 2025 een herstel zien: dit jaar is er 1.017 kilo schieraal over de dijk gezet. Het project had hier echter veel hinder van werkzaamheden aan de stuw, waardoor belangrijke fuiklocaties tijdelijk niet konden worden gebruikt. Ook werd een aantal fuiken door boten overvaren. Door de overlast is het seizoen twee weken voor de geplande einddatum beëindigd.

Gemaal Leemans

Hier zijn de jaarlijkse resultaten over het algemeen stabiel. Over de afgelopen tien jaar PODD ligt de gemiddelde hoeveelheid schieraal die hier over de dijk is gezet op 404 kilo. In 2025 werd echter het beste resultaat ooit behaald: 592 kilo. De vreugde over dit mooie cijfer werd helaas overschaduwd doordat vaste controleur Joop Hooiveld drie dagen nadat de fuiken uit het water waren gehaald plotseling overleed (zie ook het in memoriam).

Nieuwe Keverdijk, Spiegelpolder en Terra Nova

Binnen het gebied van Waternet (Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht) vond PODD plaats bij de gemalen Nieuwe Keverdijk en Spiegelpolder en in het waterwingebied Terra Nova. Ten tijde van het schrijven van dit JournAal is dit projectonderdeel nog niet volledig afgerond, maar duidelijk is dat de resultaten tot nu toe achterblijven. Toch is het waterschap positief: bij Nieuwe Keverdijk wordt zelfs laat in het seizoen nog steeds schieraal aangetroffen.

Markiezaatsmeer

In het Markiezaatsmeer vond tot nu toe één uitzet plaats van 110 kilo schieraal. Later in november of begin december vindt een tweede uitzet plaats.

PODD+: uitbreidingslocaties tonen potentie

De PODD+-locaties laten in dit eerste jaar een sterk wisselend beeld zien. De voorbereiding was niet op alle locaties optimaal. Bij de start van het project in juli was het doel om op elf nieuwe locaties te beginnen. Uiteindelijk vielen IJmuiden (volgens WMR het grootste schieraalmigratieknelpunt van Nederland) en gemaal Schilthuis in Rotterdam af. Op beide locaties liep een onderzoek naar de uittrek van schieraal en men vreesde dat PODD de onderzoeksresultaten zou beïnvloeden.

Bij het zoeken naar vervangende locaties bleek dat niet alle waterbeheerders even enthousiast waren over deelname aan PODD. Het blijft opmerkelijk dat sommige waterschappen weinig doen om problemen rond migratieknelpunten op te lossen en tegelijkertijd terughoudend zijn wanneer PODD kosteloos wordt aangeboden. Gelukkig was er ook veel bereidwilligheid bij waterbeheerders zoals Rijnland, Zuiderzeeland, HHNK, Waternet/Amstel, Gooi en Vecht, Noorderzijlvest, Brabants Landschap en Drents en Overijsselse Delta. Wetterskip Fryslân stemde in

met PODD op drie locaties waar eerder al projecten waren uitgevoerd, maar gestopt waren door gebrek aan financiering.

Voor elke locatie moesten vrijwilligers worden gevonden die als controleur wilden optreden. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Hoogheemraadschap Rijnland en Brabants Landschap, maar ook de (voormalige) Sportvisfederatie Midwest Nederland en Sportvisserij Fryslân leverden waardevolle ondersteuning bij het werven van vrijwilligers.

Gebleken is dat sommige nieuwe PODD+-locaties echte 'schieraalmagneten' zijn, terwijl andere locaties minder aanbod van schieraal laten zien dan verwacht. Op diverse plekken spelen kwesties rond schieraalsterfte in het gebied, waarbij soms sprake lijkt van over- of juist onderschatting. Dit vraagt om verdere analyse en mogelijk aanvullende monitoring. Hieronder volgt een eerste overzicht van de hoeveelheid schieraal die in 2025 op deze nieuwe locaties over de dijk is gezet.

Helsdeur: de onverwachte koploper

De grote verrassing dit jaar is PODD bij gemaal Helsdeur in Noord-Holland. Waar september nog terughoudend begon, steeg het aantal schieralen in de daaropvolgende weken spectaculair. Met ruim 2.000 kilo wordt dit veruit de beste PODD+-locatie van 2025. Een bevestiging dat uitbreiding loont.

Het gemaal Vier Noorder Koggen in Noord-Holland is een voorbeeld van samenwerking. Hier werkt het trio visser–waterschap–projectteam soepel samen. De resultaten waren in de eerste maanden hoger dan verwacht, al zakten ze in november terug.

Het gemaal Waterwolf in de provincie Groningen had last van omgeslagen fuiken door stroming; de data uit oktober ontbreken nog. In Flevoland bij gemaal Blocq van Kuffeler waren precies de resultaten te zien die vooraf werden ingeschat. En bij gemaal Colijn presteerde het project de eerste twee maanden goed, maar november niet. De waterkwaliteit baart zorgen: mogelijk moet de bemaling óf de locatiekeuze volgend jaar worden aangepast.

Nieuwe PODD-locaties in Groningen en Flevoland

Net als op veel andere locaties had PODD bij

gemaal Waterwolf in de provincie Groningen last van harde stroming en veel vuil in het water. Het project moest eind november daarom eerder dan gepland stoppen. Daarnaast was op deze locatie sprake van werkzaamheden in de waterloop, en dat zal de schieraaltrek geen goed hebben gedaan. Toch werd hier een 500 kilo over de dijk gezet.

In Flevoland bij gemaal Blocq van Kuffeler waren de resultaten goed en in lijn met de verwachtingen. Bij gemaal Colijn presteerde het project de eerste twee maanden goed, maar in november niet. De waterkwaliteit baart zorgen: mogelijk moet hier de bemaling of de locatiekeuze volgend jaar worden aangepast: het waterschap denkt daarover mee.

Goed nieuws voor de palingstand

Dit jaar valt op dat de overgezet schieralen over het algemeen dalende gewichten vertonen. Een dalen gewicht van schieraal wijst mogelijk op betere mogelijkheden voor uittrek en stijgende aantallen.

In memoriam Joop Hooiveld

Sinds 2016 vindt jaarlijks in opdracht van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, PODD plaats bij gemaal Leemans in Den Oever. Al die jaren was Joop Hooiveld – oud-medewerker van HHNK – als controleur betrokken. Joop was niet alleen enthousiast en humorvol, maar ook zeer kundig en nauwkeurig. Zelfs toen zijn gezondheid hem in de laatste jaren parten begon te spelen, bleef hij zich inzetten. Toen lopen lastig werd, controleerde hij gewoon door vanaf een aangepaste fiets.

Na elke visdag liet Joop weten wat de vangst was en stuurde hij foto's en een filmpje van de uitzet. Toen op vrijdag 21 november de fuiken werden binnengehaald, moest Joop helaas verstek laten gaan: hij was opgenomen in het ziekenhuis. Voor deze laatste keer in

2025 heb ik zijn rol als controleur overgenomen. Ik heb hem laten weten dat de vangst die dag gering was (vier schieralen), maar ook dat er bij Leemans in 2025 een historisch record werd bereikt: nog nooit eerder is er zoveel schieraal over de dijk gezet als dit jaar – 592 kilo.

Een paar dagen later kregen we het verdrietige bericht dat Joop was overleden. Met zijn heengaan verliezen we één van de meest trouwe, toegewijde en vakkundige controleurs van PODD. Hij zal enorm gemist worden door iedereen die betrokken is bij PODD Leemans.

Magnus van der Meer, mede namens Niels en Lammert de Haan

Op de fiets controleert Joop de PODD visserij in de maalkom van gemaal Leemans (2024)

Joop (midden) aan boord klaar voor vertrek

Friesland: twijfels over geschiktheid

In Friesland kwamen de resultaten in september nog langzaam op gang. In oktober was er een duidelijke toename en kwam de hoeveelheid schieraal over beide maanden uit op ongeveer 400 kilo. In november zorgde veel neerslag vermoedelijk voor een verhoogd aanbod van schieraal. Tegelijkertijd leidden sterke stroming en grote hoeveelheden drijvend materiaal ertoe dat de fuiken snel verstopten, waardoor het resultaat juist achterbleef.

Bij Roptazijl en Zwarte Haan is er daarom voor gekozen om in plaats van één keer per week twee keer per week de fuiken te lichten. De uiteindelijke resultaten daarvan moeten nog worden afgewacht. Bij Ezumazijl ligt de hoeveelheid schieraal aanzienlijk lager dan door WMR werd verwacht. Daarnaast blijkt de schieraal hier gemiddeld bijna één kilo te wegen, terwijl dat bij Roptazijl en Zwarte Haan minder dan de helft is. Hoewel de totale hoeveelheid schieraal in kilo's op deze twee locaties waarschijnlijk niet hoog zal uitvallen, kan het aantal stuks wel substantieel zijn.

Het Wetterskip staat twijfelt nog over het nut van PODD op deze drie Friese locaties. Het streven is om volgend jaar opnieuw op dezelfde plekken te werken, waarna – in overleg met betrokken beroepsvissers en waterbeheerders – kan worden beoordeeld of deze locaties ook in de laatste twee jaren van PODD+ deel moeten blijven uitmaken van het programma.

Stroink en Lijnden: leerjaar met belangrijke inzichten

Het project bij Stroink in Overijssel kende een late start en de visserij daar werd geteisterd door otters; 2026 wordt daarom een belangrijk testjaar als maatregelen om de otters te weren succesvol blijken te zijn. Bij het gemaal De Lynden bij Lijnden in Noord-Holland was er weinig, maar wel uitzonderlijk grote schieraal – gemiddeld bijna twee kilo. Dankzij PODD kwam hier een ander probleem aan het licht: blijkt niet alleen voor schieraal onvriendelijk te zijn, maar ook voor andere vis. Het waterschap reageerde voortvarend; mogelijk wordt de maalkom uitgebaggerd om het PODD-project efficiënter te maken.

Tot slot werd PODD opgezet bij het gemaal Pijnacker-Hordijk. Hoewel er dit jaar niet meer gestart kon worden, is het gemaal na enig overleg wel goedgekeurd. De locatie wordt volgend jaar opgenomen in PODD+.

15 jaar Paling Over De Dijk

In 2011 trad het Nederlands Aalbeheerplan in werking, inclusief het verbod om in september, oktober en november op aal te vissen. Voor de provincie Friesland werd echter een uitzondering gemaakt: daar mocht het hele jaar door worden gevestigd, met een quotumregeling voor aal – het zogenaamde ‘decentraal aalbeheer’. De landelijke organisatie van binnenvissers, de CvB (Combinatie van Beroepsvissers), had graag gezien dat dit systeem in heel Nederland zou worden ingevoerd. Onder leiding van voorzitter Sicco Heldoorn werd daarom het ‘156-tons plan’ opgesteld, waarin voorgesteld werd om in het hele land tijdens de herfst schieraal op te vangen bij migratieknelpunten en vrije doorgang te verschaffen naar zee. Dit voorstel haalde het niet, waardoor – met uitzondering van Friesland – in heel Nederland elk najaar een sluiting gold.

In 2011 zag Doede Visser, voorzitter van de CvB én van de Friese Bond van Binnenvissers, de kansen die het Friese decentrale beheer bood. Hij maakte de weg vrij voor het eerste project om schieraal actief over de dijk te zetten. Terwijl elders in het land gedurende drie maanden de visserij stil lag, kon Friesland in de herfst

doorgaan met het opvangen van schieraal. Zo ontstond het eerste PODD-project (Paling Over De Dijk). In dat werd bij vier gemalen in Friesland in totaal 542 kilo schieraal over de dijk gezet.

Sinds 2011 wordt schieraal op verschillende locaties geholpen bij een veilige en vrije uittrek naar zee. Sinds de start is geen enkel jaar hetzelfde geweest. Telkens vonden de activiteiten plaats op andere locaties, met andere beroepsvissers, wisselende vrijwilligers als controleur, andere waterbeheerders en telkens opnieuw andere financiers. In al die jaren kwam alleen in 2013 overheidsfinanciering beschikbaar. Dat maakte het mogelijk om op maar liefst 25 locaties een PODD-project uit te voeren, goed voor in totaal 9.317 kilo schieraal die over de dijk werd gezet – een enorme stap vooruit ten opzichte van het beginjaar 2011.

In 2025 is het DUPAN, samen met NetVISwerk, gelukt om weer overheidssteun te verkrijgen. Ditmaal voor een periode van vier jaar, tot en met 2028. Daardoor krijgt schieraal op veel meer plaatsen een veilige doorgang naar zee.

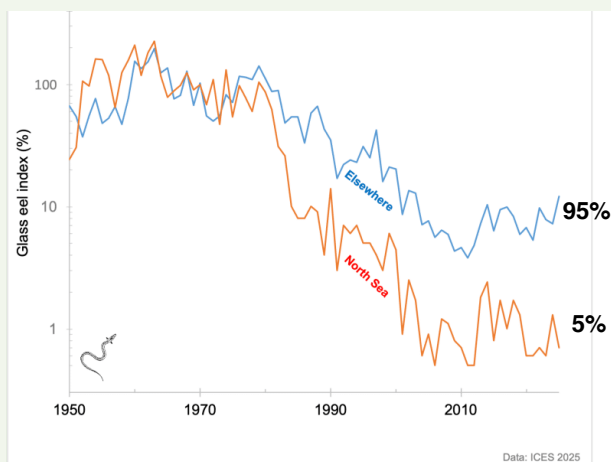

ICES-advies onrealistisch en niet oplossingsgericht

Het wetenschappelijk instituut ICES in Denemarken adviseerde op 4 november opnieuw om alle menselijke sterftefactoren van paling vanuit het voorzorgsprincipe tot nul te reduceren. Uitvoorzorg, omdat voldoende wetenschappelijk bewijs ontbreekt. Al tientallen jaren vervalt het instituut in herhaling met een advies dat onrealistisch is. Om alle menselijke invloed te stoppen, zouden alle barrières in het leefgebied van paling, ofwel heel Europa, verwijderd moeten worden. Dat kan natuurlijk niet. Maar de knop van de visserij uitzetten is heel gemakkelijk. Het levert niet veel op, maar maakt politiek gezien wel goede sier. Het advies staat haaks op de eigen wetenschappelijke inzichten die al decennia een stijgende trend in de aankomst van jonge paling (zgn. glasaal) laten zien en waaruit blijkt dat het huidige EU-beleid van bescherming en beperkt gebruik effectief is.

Aanwas jonge paling het hoogst in 22 jaar

Volgens het adviesrapport is de Elsewhere-index (die zo'n 95% van de totale hoeveelheid jonge paling vertegenwoordigt) met 71% gestegen ten opzichte van vorig jaar. De intrek van glasaal stijgt sinds 2011 langzaam maar zeker, nadat deze al in 2003 stabiliseerde. In 2009 werden EU-maatregelen voor bescherming en duurzaam gebruik van kracht, en met resultaat: de hoeveelheid uittrekkende volwassen palingen is in die tijd meer dan verdubbeld en de jonge aanwas heeft nu het hoogste niveau in 22 jaar bereikt.

Kennis ontbreekt

Het ICES-advies gaat uit van de palingstand en de beschikbare habitat in de periode 1960 – 1979. De

biologische draagkracht van het water was in die periode echter veel hoger door de hoeveelheid stikstof en voedingsstoffen. Daarnaast benadert ICES paling als een zeevis. Paling wordt inderdaad in oceanen geboren, maar komt tot wasdom in brak- of zoetwater. Doordat ICES geen rekening houdt met deze bijzondere levenscyclus, kent haar advies geen praktische basis. Toch klampt ICES zich eraan vast en adviseren zij vanuit het voorzorgsprincipe de menselijke invloed tot nul te reduceren. Tegelijkertijd wordt het beleid dat wordt voorgeschreven in de Europese Aalverordening en wél bewezen effectief is, nog onvoldoende uitgevoerd.

De Aalverordening is bewezen effectief

Dat de Europese Aalverordening en de nationale Aalherstelplannen effectief zijn werd eind 2024 benadrukt door het rapport van EU-parlementariër Bert Jan Ruissen. Daaruit bleek dat er meer gedaan moet worden aan de bereikbaarheid van het leefgebied voor paling, zonder verdere beperking van visserij. Met 487 stemmen voor en 19 tegen was de opdracht aan de Commissie duidelijk.

In lijn met die opdracht werkt DUPAN met steun van de Nederlandse en Europese overheden, aan het verminderen van niet-visserij-gerelateerde sterfte. Met het grootschalige project Paling Over de Dijk en herbevolking met jonge paling worden barrières omzeild die de palingmigratie belemmeren. Daarmee wordt op een effectieve manier invulling gegeven aan de bescherming.

Hopelijk leiden de inmiddels decennialange positieve resultaten van het Europese beleid tot een koerswijziging bij ICES. De sector kan immers zoveel méér bijdragen zónder de polariserende, jaarlijks terugkerende tegenwerking van sommige NGO's als gevolg van het nieuwe, oude advies.

